

7.4.2020

VM153:00/2019

Valtiovallinnon kehittämisosasto

Avoimen aluekierros 2020 maaliskuun tilaisuudet

Yhteenveto kansalaisjärjestötilaisuuksista

Tähän yhteenvetoon on koottu avoimen hallinnon ”Luottamus rakentamassa” –aluekierroksen kolmen ensimmäisen kansalais- ja kansalaisjärjestötapaamisen yhteenveto (Tampere 4.3.2020, Kokkola 5.3.2020 ja Salo 11.3.2020). Muut tilaisuudet on siirretty koronavirustilanteen vuoksi syksyyn. Kaikista tilaisuuksista tehdään lopuksi yhteinen yhteenveto, mutta julkaisemme kolmen ensimmäisen tilaisuuden yhteenvedon, jotta sitä voidaan hyödyntää jo kevään ja kesän aikana avoimen hallinnon strategian valmistelussa muun muassa huhtikuussa alkavassa otakantaa.fi -keskustelussa.

Yhteenvedossa ei pääsääntöisesti mainita, mistä kaupungista tai kenen kommentti on. Poikkeuksena tästä ovat hyvät käytännöt, joiden kohdalla on mainittu kaupunkien ja organisaatioiden nimiä.

Otsikointi ja jaottelu ovat yhteenvedon laatijan tekemät.

Ymmärrettävyys ja digitaalisuus

Ymmärrettävyys ja selkeä kieli tulivat esille keskusteluissa. Esille nostettiin yleisesti lisääntynyt selkokielen tarve ja saavutettavuus. Konkreettisine asioina esille nousi, ettei tieto edelleenkään aina löydy helposti kaupunkien nettisivuilta. Yhtenä esimerkkinä tieto toimipisteiden tai tilojen sijainnista, joka ei ole aina helposti löydettävissä,

Digitaaliset palvelut myös muuttuvat koko ajan. Erityisesti vanhemmille ihmisille se on vaikeaa. Kun on yksityiskohtaisesti saanut opastusta, niin on oppinut käyttämään palvelua. Seuraavalla kerralla kun palvelua pitäisi käyttää, niin se on jo muuttunut, eikä sitä enää osaa. Silloin ei myöskään uskalleta edes kokeilla osaisiko, koska palvelu näyttää erilaiselta kuin se, jonka oli oppinut. Myös laitteiden nopea kehitystahti ja lyhyt elinkaari vaikeuttavat tilannetta. Erityisen vaikeaksi tilanteen tekee, jos on sairas ja väsynyt ja pitäisi opetella uutta. Ikääntyneille kaivattiinkin non stop -tukea digitalisaatioon.

Monissa järjestöissä keski-ikä on korkea (~ 70 vuotta) ja digitaaliset valmiudet eivät ole hyviä. Tämä vaikeuttaa myös järjestön oman toiminnan organisointia. Osin järjestöt joutuvat esimerkiksi lähettämään kutsut vain tekstiviesteinä. Tämä on hankalaa ja yksi tekstiviestikerta voi tulla maksamaan 50 euroa, mikä on iso summa tällaiseen järjestölä.

Monella eläköityneellä järjestöjen jäsenenä on voinut olla työelämässä hyvät digitaidot. Mutta kehitys kulkee niin nopeasti, että taidot vanhenevat nopeasti. Kiitosta hyvänä esimerkkinä sai Opetushallituksen järjestämä digikurssi senioriopettajille.

Digiasioista todettiin kuitenkin myös, että ne tuovat mukanaan myös tehostumista ja parempaa laatua. Usein nuorisopalvelut ovat etunenässä siinä, miten digitalisaation hyötyjä konkretisoidaan toiminnassa.

Kansalaisjärjestöakatemiapilotti

Avoimen hallinnon IV toimintaohjelmassa on kansalaisjärjestöakatemiapilotti yhtenä toimenpiteenä. Sen tavoitteena on lisätä ministeriöiden virkamiesten kansalaisjärjestöosaamista. Tämä kiinnosti myös aluetilaisuuksissa. Keskusteluissa todettiin, että tällainen voisi olla hyvä myös paikallistasolla. Tärkeänä näkökulmana olisi luottamuksen luominen ja vahvistaminen kaupungin ja järjestöjen toimijoiden kesken. Tärkeää olisi myös ”treffihuone” osana päivää eli mahdollisuus kohtaamiseen. Näin on helpompi myös jatkossa tietää keneen kaupungilla kannattaa olla yhteydessä. Järjestötoiminta ja yhteistyökuviot ovat myös muuttuneet viime vuosina, joten olisi siksikin tärkeää päivittää tietoa ja osaamista. Tampereen tilaisuudessa puhuttiin, että Tampere voisi olla yksi mahdollinen pilotti paikalliselle kansalaisjärjestöakatemialle vuonna

2021. Tässä voisi hyödyntää Tampereen järjestöedustamo, josta on hyviä kokemuksia.: <https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/paatoksenteko/osallistu-ja-vaikuta/vaikuttamiskanavat/jarjestoedustamo.html>

Vaikuttaminen ja mitkä ovat kaupungin/kunnan mahdollisuudet tukea kansalaisyhteiskuntaa?

Keskusteltiin, että talouden haasteet ovat muuttuneet. Kansalaisjärjestöillä ja yhdistyksillä on myös uudenlaista roolia. Onko sitä mahdollista mitata samoilla indikaattoreilla kuin ennen? Esimerkiksi sille, miten kaupungin tuki vaikuttaa olisi tärkeä kehittää indikaattoreita.

Yhteistyö järjestöjen ja kaupungin välillä on hyvää, mutta sen pitäisi olla rakenteellisempaa ja institutionalisoituneempaa. Nyt on paljon kiinni yksittäisistä henkilöistä. Erot kaupungin eri hallintokuntien välillä voivat olla myös suuret, mikä estää avointa toimintaa. Siilot voivat olla liian vahvoja ja ne estävät erilaiset moniammatilliset ja poikkihallinnolliset toimintatavat, joilla voitaisiin tuottaa lisäarvoa (ja joiden toteuttamisessa myös järjestöt voisivat olla mukana). Yhtenä esimerkkinä mainittiin terveydenhuolto ja sivistystoimi, jotka "ovat valovuoden päässä toisistaan".

Keskusteluissa nousi esille myös kokemuksia, että kuntalaisilta kysytään paljon kaikenlaista, mutta palautteisiin ei vastata eikä niistä oteta vastuuta. Vallalla on "ilmoitustaulukulttuuri" eli tiedotetaan, mutta ei käydä vuoropuhelua. Tulee tunne, että aito halu yhteistyöhön puuttuu ja sitä kautta myös luottamus. Pahimmissa tapauksissa asetelmaksi on tullut "kunta vastaan kuntalaiset". Esitettiin myös toivomus, että viestintää ei saa ulkoistaa konsultille.

Kuntalaisten ja viranhaltijoiden yhteistyöstä nousi esille myös, että on olemassa tiettyjä virkoja, joiden auktoriteettia ei uskalleta kyseenalaistaa. Pelätään seurauksia, jos kuntalaisena puuttuu epäkohtiin. Toisaalta taas vastakkainasettelu osaltaan saa viranhaltijoita asettumaan puolustuskannalle. Toivottiin myös, että voitaisiin luoda uudenlaisia kohtaamisrakenteita, joilla päästäisiin pois vastakkainasettelusta. Uudenlaiset kohtaamisen voisivat olla uudenlaisella agendalla. Voisi esimerkiksi kokeilla sellaista, että olisi muutakin yhteydenpitoa kuin jokin konkreettinen asia, esimerkiksi välillä "arvottaisiin viranhaltija ja kuntalainen -pareja katsomaan urheiluottelua yhdessä".

Joissain tapauksissa suunnittelu kaupungissa on vaikuttanut absurdilta. Ei ole selvitetty mikä on tarve ja on rakennettu asioita ja palvelujakin, joihin ei ole tarvetta. Ja puolestaan on jäänyt saamatta palveluja sellaisessa kohdin, joissa niihin olisi ollut tarvetta. Pyyntö siis olisi, että kaupunki kysyisi ja selvittäisi tarvetta ennen kuin lähtee tekemään.

Esille nousi myös, että hankintalaki aiheuttaa vaikeuksia uusien yhteistyömuotojen kokeiluille ja on myös kunnille tosi kallis.

Alv-velvollisuus vaihtelee professioittain ja se voi myös joskus estää uusien toimintatapojen soveltamista.

Rahoitus voi myös vääristää toimintoja. Tehdään sitä, mihin saadaan rahoitusta, niin kunta- kuin järjestöpuolellakin on tätä ongelmaa.

Valtakunnallisista uudistuksista

Myös isoista valtakunnallisista uudistuksista tuli keskusteluissa palautetta. "Maku-sote sotki paljon. Lyötiin liinat kiinni ja jäätiin odottamaan". Epävarmuus uudistuksesta luo pelkoa ja epäluottamusta. Uudistus on myös personoitunut tiettyihin ministereihin, mitä ei pidetty hyvänä.

Soten lisäksi mainittiin myös AMK-opiskelijoille tuleva YHTS-uudistus, josta on vaikea saada tietoa ja ollaan huolissaan mm. nuorten mielenterveyspalveluista, jotka eivät näyttäisi kuuluvat YHTS:n palveluihin. Järjestötoimijoiden kannalta on vaikeaa, kun uudistuksesta ei saa selkeää tietoa ja kuitenkin sitä pitäisi välittää jäsenille, jotka huolissaan kysyvät tiedon perään.

Uudistusten viestinnästä tuli myös palautettua, että ei pitäisi käyttää lupaus -sanaa (esimerkkeinä koulutuslupaus ja koulutuksen kunnianpalautus), jos vastaavat toimet jäävät uupumaan. Muutenkin toivottiin selkeämpää kieltä uudistuksista viestittäessä.

Järjestöjen keskinäinen yhteistyö

Myös järjestöjen keskinäisessä yhteistyössä nähtiin kehitettävää. Kokkolasta nousi esille positiivinen esimerkki. Järjestöt järjestävät joka vuosi yhdessä Talvipäivät kokkolalaisille. Ne on järjestetty jo yli 20 vuotta ja mukana on aina 15-20 järjestöä.

Kokkolassa kokoontuu myös kansainvälinen klubi, jonka osallistujat ovat pääsääntöisesti maahanmuuttajia. Eri järjestöt tuovat klubiin omaa osaamistaan. Puhutaan selkeää suomea, tehdään ruokaa yms. Klubi on ollut jo kymmenen vuotta. Erityistehtävänä sillä on suomen kielen harjaannuttaminen.

Avustuskäytännöt

Keskusteluissa todettiin, että avustuskäytännöt vaativat edelleen kehittämistä. Valtakunnallisesti toimiville järjestöille on hankalaa, kun jokainen kunta toimii eri tavalla ja eri aikataululla. Käytännöt vaihtelevat myös eri AVI:en välillä. Hakemusprosesseissa (erit. kunnat) täytyy toimittaa samoja dokumentteja, jotka on jo toimitettu aikaisemmin samalle kunnalle. Hakemuksen jättämisen ja rahoituksen saamisen välillä on usein todella pitkä aika. Avustusten kohdentumisesta olisi hienoa saada tietoa läpinäkyvämmällä tavalla. Yhtenäisemmät avustusprosessit valaisivat luottamusta hyvään hallintoon.

Hyviä kokemuksia ja käytäntöjä

Järjestöillä voi olla hyviä esimerkkejä selkeästä kielestä ja selkokielestä, mm. 4H:n nuorille laatimat oppaat yrittäjyydestä.

Kokkolassa on järjestöille hyvät toimintatilat, se on tärkeää. Siltatoiminta on todella tärkeää (<https://www.siltakokkola.fi/>), järjestöt voivat varata sieltä tiloja kokoontumiselleen ja sinne voi mennä myös tapaamaan ihmisiä kahvittelun merkeissä.

Hyviä toimintatapoja Salossa ovat Seuraparlamentti (<https://www.salo.fi/vapaaajakamatkailu/liikunta/seuraparlamentti/>) ja kulttuurikumppanit (<https://www.salo.fi/vapaaajakamatkailu/kulttuuri/kulttuurikumppanit/>).